НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

СУХОВЕЦЬКИЙ Сергій - співробітник НАБУ

УДК 342.922
DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2022.2.38

Розглянуто зміст, взаємозв'язок і взаємозалежність категорій «національна безпека» і «національні інтереси», виділено відмінності між поняттями національна і державна безпека. Наведено та проаналізовано позиції вітчизняних науковців та практиків щодо актуалізації питань ефективного відстоювання національних інтересів. Акцентовано увагу на необхідності формування відповідних механізмів реалізації заходів щодо забезпечення національної безпеки на різних стадіях. Класифіковано національні інтереси за різними критеріями в контексті ефективно забезпечення національної безпеки. Привернуто увагу відносно доповнення складових національної безпеки категоріями «продовольча безпека» і «кібербезпека». Сформульовано висновки щодо адміністративно-правового регулювання як первинної ланки в організації забезпечення необхідної національної безпеки.

Ключові слова: Національна безпека, види і сфери національної безпеки, національні інтереси, адміністративно-правове регулювання.

Постановка проблеми

В сучасних умовах глобалізованого світогосподарського розвитку ніхто не скасовував конкуренції і конкурентної боротьби на міжнародних товарних та фінансових ринках, у сферах добування, виробництва та використання природних сировинних і енергетичних ресурсів. Декларована ринкова економіка поряд з конкуренцією як на рівні суб'єктів підприємницької діяльності, фірм і компаній, так і на рівні країн та міждержавних об'єднань не виключає конфлікту інтересів. Суть останніх в тому, що безальтернативним пріоритетом для кожної держави, незалежно від рівня її соціально-економічного розвитку та наявності (повної чи часткової) статусу ринкової економіки, є відстоювання своїх національних інтересів.

Як свідчить аналіз практики, не завжди національні інтереси однієї країни у взаємовідносинах з іншими країнами задовольняють їх запити. Внаслідок виникає і розвивається конфлікт інтересів, який при відповідних умовах на певному рівні може створювати загрозу для безпеки країни. Таким чином, дотримання і відстоювання національних інтересів актуалізує проблематику безпеки держави, безпеки суспільства.

У вітчизняній фаховій літературі, в нормативно-правових документах широко використовують терміни «державна безпека» і «національна безпека». В ряді випадків вказані терміни ототожнюють, що приводить до певних невідповідностей при розгляді та аналізі відповідних явищ чи подій, з наступним виробленням рекомендацій та пропозицій щодо вирішення проблемних питань чи ситуацій, які в певній мірі можуть відхилятись від сутності розглядуваних категорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Історично категорія безпеки завжди присутня при наявності та життєдіяльності держави і забезпечення безпеки є однією з головних умов існування самої держави. Питання лише в тому, в яких формах, на яких засадах і принципах формується і функціонує системи безпеки в країні. В теоретичному плані категорія безпеки широко представлена у спеціальній фаховій літературі. Тема безпеки постійно в полі зору вітчизняних науковців і практиків, які впродовж всіх років незалежності України досліджують проблематику державної та національної безпеки. Попри те поза увагою все ще залишаються окремі сегменти забезпечення безпеки держави і суспільства відповідними владними структурами, їх взаємодії з метою подолання наявних і виникаючих викликів та загроз. Крім того, динаміка суспільного розвитку, конфлікти інтересів на міжнародному рівні, а також ситуативні відхилення і порушення правопорядку всередині країни формують нові ризики, які необхідно попереджувати і нівелювати їх негативний вплив. Все це не знижує актуальності нових досліджень у забезпеченні національної безпеки та державної безпеки.

Серед авторів, які зробили вагомий внесок в дослідження розглядуваної проблематики, такі вітчизняні науковці, як В.О. Ананьїн, В.О. Антонов, О.С. Власюк, В.П. Горбулін, А.Б. Качинський, В.А. Ліпкан, Г.В. Новицький, Б.О. Парахонський, Г.П. Ситник, В.В. Сухонос. Окремі питання теорії національної безпеки розглядались в працях О.В. Глазова, М.П. Гурковського, О. Клочка, Я.Ю. Кондратьєва, Я.О. Лантінова, Ю.М. Лисецького, О.В. Манойла, О.Д. Маркєєвої, Д.Г. Павленка, В.Г. Пилипчука, Б.Л. Розвадовського, І. Семенець-Орлової, Ю.В. Семенюка, М.Я. Сидора, З.Д. Чуйко.

Разом з тим, в теоретичному плані залишаються прогалини щодо надання сфері практичної діяльності чіткого трактування категорії «національна безпека» як об'єкту адміністративно-правового регулювання, що в кінцевому підсумку може негативно впливати на формування механізму ефективного забезпечення відповідними державними структурами тих складових і сегментів, які формують національну безпеку України.

Мета статті – дослідити категорію національної безпеки саме з позиції адміністративно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оскільки пріоритетом функціонування держави є забезпечення дотримання та відстоювання її національних інтересів, то будь-які дії внутрішнього чи зовнішнього походження, що спрямовуються на протидію ним, повинні розглядатись як загрози національній безпеці. Категорії «національні інтереси» і «національна безпека» є тісно взаємопов'язаними. Так, наприклад, вирішальною передумовою недопущення порушень національних інтересів у сфері економіки є економічна безпека країни. Дана норма закладена в Конституції України, яка гласить, що «забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави» [12], а «зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права» [12].

Формування відповідних механізмів реалізації національної безпеки на першій стадії повинно, на наш погляд, виходити з системи національних інтересів та їх класифікації за відповідними критеріями. В узагальненому виді, відповідно до конституційних норм, *національними інтересами України є*: забезпечення свободи, незалежності і державного суверенітету України; гарантія належного рівня безпеки; захист прав і свобод громадян України; створення умов для модернізації країни з метою стабільного економічного зростання.

Фактично напрями організації діяльності відповідних владних і правоохоронних структур щодо забезпечення національної

безпеки України повинні корелюватись з класифікацією національних інтересів. Один із варіантів такої, на наш погляд, вдало обґрунтував К.А. Фліссак, яка передбачає систематизацію за наступними критеріями: 1) за пріоритетом (ступенем важливості): життєво важливі; важливі; другорядні; 2) за термінами тривалості: короткострокові (оперативні); середньострокові (тактичні); довгострокові (постійні / стратегічні); 3) за функціональним призначенням: політичні; економічні; воєнні; соціальні; екологічні; технологічні; інформаційні; 4) за сферами прояву: внутрішні; зовнішні [25, с.575].

При формуванні організаційно-правових та інституційних механізмів забезпечення національної безпеки важливе значення має врахування конкретизації національних інтересів за функціональним призначенням, зокрема у таких сферах, як політика, економіка, збройні сили, наука і технології, правоохоронні органи, система інформаційного забезпечення, техногенні, екологічні і соціальні інституції та соціальні гарантії.

Особливо ретельно слід враховувати національні інтереси також за сферами прояву та формування (внутрішні і зовнішні), оскільки це дає можливість конкретизувати загрози та ризики для національної безпеки – внутрішнього чи зовнішнього походження. Головним елементом національних інтересів, що має внутрішню основу, крім інших, є, власне, формування ефективної системи національної безпеки.

До числа національних інтересів у сфері зовнішнього впливу відносяться такі, як: забезпечення державного суверенітету; забезпечення територіальної недоторканості; налагодження партнерських і рівноправних відносин на взаємовигідній основі з іншими країнами; ефективна інтеграція до системи світового господарства; гарантування стабільної національної безпеки завдяки використанню наукового, технологічного, інформаційного, воєнного та економічного потенціалу; участь у формуванні системи міжнародної колективної безпеки на глобальному рівні [25, с.576-577].

Таким чином можна відзначити, що існує прямий, безпосередній зв'язок і взаємозалежність між національними інтересами держави і системою національної безпеки. Як справедливо акцентують увагу на даному моменті В.П. Горбулін і А.Б. Качинський, «національні інтереси є фундаментальним поняттям стратегічного планування у сфері національної безпеки. Вони визначають цілі зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої країни» [23, с.42].

Оскільки в офіційних документах, наукових публікаціях та окремих виступах практиків досить часто або не робиться різниці між термінами «національна безпека» та «державна безпека», або відбувається підміна понять, тому необхідно розглянути зміст кожної із категорій, з виділенням їх особливостей та відмінностей. На пріоритет розгляду сутності і всіх складових національної безпеки вказує насамперед те, що в Конституції України даній категорії приділяється увага у 9-ти статтях, це, зокрема, ст. 32, ст. 34, ст. 36, ст.39, ст. 44, ст. 92, ст.106, ст. 107 і ст. 116 [12], тоді як поняття «державна безпека» в Основному Законі не фігурує.

Аналіз фахових публікацій щодо визначення сутності і дефініцій національної безпеки демонструє авторські підходи вітчизняних науковців і практиків, предметом дослідження яких є розглядувана категорія. Так, О. Гончаренко і Е. Лисицин трактують національну безпеку як ступінь захищеності національних інтересів [7, с.6-7], тобто увага акцентується на певному рівні безпечності. О.Ф. Бантишев і О.В. Шамара засадами національної безпеки визначають «конституційний, суспільний і державний лад України, її політичну систему, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість, обороноздатність, державну, економічну чи інформаційну безпеку, а також національну безпеку в екологічній і воєнних сферах» [3, с.168].

Досліджуючи національну безпеку як об'єкт кримінально-правової охорони, Я.О. Лантінов стверджує, що «національна безпека у широкому сенсі співпадає із загальним об'єктом злочинів – суспільною безпекою, і є системою «безпек» як усіх складових нації України (ієрархічне поєднання безпеки держави, безпеки не-

державних об'єднань (громад) та безпеки фізичних осіб), так і поєднання усіх аспектів безпеки (безпеки військово-політичної, економічної, енергетичної, екологічної, інформаційної тощо)» [13, с.572-573].

Опрацьовуючи теоретико-методологічний та методичний інструментарій пізнання сутності, структури і динаміки загальноприйнятого поняття національної безпеки В.А. Ліпкан відзначав, що необхідно виходити з того, «що національна безпека свідомий, цілеспрямований, організуючий вплив суб'єкта управління на загрози та небезпеки, за якого державними і недержавними інституціями створюються сприятливі умови для прогресуючого розвитку українських національних інтересів, джерел добробуту конкретної особи, суспільства і держави» [15, с.38], завдяки чому забезпечується ефективне функціонування системи національної безпеки України. При цьому автор наголошує, «що феномен «національна безпека» має міждисциплінарний характер і виходить за межі науки: чи то управлінської, чи то правової, чи то політичної, чи то економічної» [15, с.7], а екологічна безпека та економічна безпека є складовими національної безпеки, з різновидом соціальної діяльності щодо забезпечення, відповідно, екологічної рівноваги і гарантування захисту середовища проживання населення країни і біосфери в цілому, або створення сприятливих умов до відтворення валового внутрішнього продукту, збалансованості зовнішньоекономічних відносин, конкурентоспроможності економіки, стійкого функціонування кредитно-фінансової системи [15, с.38-39].

Розглядаючи проблеми визначення сутності національної безпеки, її трактування, висвітлення основних ознак, структури та чинників на сучасному етапі В.О. Глазов цілком слушно зазначає, що «національна безпека може бути визначена в якості рівня захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз реального і потенційного характеру. Відповідний рівень забезпечення національних інтересів характеризується низкою показників у різних видах безпеки: політичній, економічній, соціальній, демографічній, інформаційній, екологічній та воєнній. Забезпечення ж національної безпеки передбачає підтримку відповідного рівня стабільності соціальної системи, що гарантував би її подальше існування і розвиток» [5, с.44].

На підставі теоретичного аналізу наявних вітчизняних і зарубіжних дефініцій категорії «національна безпека» важко не погодитись з висновком Г.П. Ситника з даного приводу, який вважає, що «вітчизняні та іноземні дослідники, нормативні документи пропонують різні тлумачення поняття "національна безпека" через його складний, багатокомпонентний та міждисциплінарний характер. Тому є підстави стверджувати, що в міжнародній політиці, внутрішній та зовнішній політиці держав, у теорії та практиці державного управління мало понять, які можна було б порівняти за ступенем розмитості, частоті відносно нечіткого вживання з поняттям "національна безпека". Це свідчить про відсутність єдиного розуміння сутності, природи виникнення, діалектики розвитку, механізмів формування й управлінського впливу на системні характеристики явища, яке намагаються описати поняттям "національна безпека"» [6, с.83].

Однак ніхто не стане заперечувати, що теорія державного управління повинна надавати практичній сфері діяльності чітке трактування такої категорії, як «національна безпека», оскільки на цій основі формуються механізми ефективного забезпечення відповідними державними структурами тих складових і сегментів, які формують національну безпеку України.

Попри те у фахових публікаціях не втрачає позицій твердження щодо ідентичності понять «національна безпека» і «державна безпека». Так, наприклад, О.В. Мотайло робить «наступні узагальнюючі висновки: у сучасній державній політиці, юридичній літературі та законодавстві України державна безпека є тотожним поняттям до національної безпеки та розглядається як сукупний результат захищеності інтересів особистості, суспільства і держави»..., а «національна безпека як складне явище являє собою систему взаємопов'язаних еле-

ментів, яка включає в себе певну сукупність концептуальних установок і положень, соціально-політичних і правових інститутів і установ, визначених засобів, методів і форм, що дозволяють не допускати, уникати та реагувати на внутрішні та зовнішні небезпеки та загрози» [16, с.174].

До проблеми чіткості трактування національної безпеки та її складових привертають увагу А.М. Кислий і М.П. Стрельбицький, які констатують, що «теорія національної безпеки на цей час ще знаходиться в стадії розробки. Вітчизняні управлінці поки що в основному обмежуються обґрунтуванням лише теоретичних положень забезпечення національної безпеки в окремих її сферах (політичній, економічній та ін.), а фундаментальних наукових досліджень проблеми ефективного забезпечення національної безпеки з позицій системного підходу бракує. Як наслідок, відсутні загальноприйняті погляди щодо понятійно-категорійного апарату в галузі національної безпеки, мають місце досить суперечливі погляди щодо життєво важливих національних інтересів, подальших напрямів державного будівництва, раціональної структури та управління сектором безпеки, а відтак і методів, засобів, способів та механізмів реалізації державної політики з питань національної безпеки» [10, с.18].

Обґрунтовуючи сутність національної безпеки, вважаємо справедливим погодитись з М.П. Гурковським і М.Я. Сидором, що багатовимірність змісту даної категорії обумовлюється адміністративно-правовим аспектом, оскільки, на думку авторів, «особливістю національної безпеки з адміністративно-правових позицій є те, що однією зі сторін адміністративно-правових відносин є відповідний носій владних повноважень у сфері національної безпеки щодо інших суб'єктів цих відносин» [8, с.31].

Результати теоретичного обґрунтування в наукових колах поняття «національна безпека» так чи інакше служать основою для прийняття відповідної законодавчої норми, в тому числі стосовно дефініції розглядуваної категорії. Так, у Законі України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21 червня 2018 р. (ст.1, п.1.9) національна безпека України трактується як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [20]. При цьому в зазначеному Законі вже присутній термін «державна безпека» (ст.1, п.1.4), визначена як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру» [20].

Наповнення змісту національної безпеки слід розглядати через її складові. Як згадувалось вище, у В.А. Ліпкана складовими національної безпеки називаються екологічна безпека та економічна безпека [15, с.7], а М.П. Гурковський та М.Я. Сидор вважають, що складовими, горизонтальним зрізом національної безпеки є категорії «державна безпека», «громадська безпека» і «безпека особи», які водночас взаємопов'язані між собою [8, с.29-30]. Значно ширше наповнення змісту національної безпеки дає О.В. Мотайло, який відносить до найбільш значущих видів національної безпеки воєнну, політичну, міжнародну, інформаційну, економічну, соціальну і екологічну безпеки [16, с.172]. Складовими, які формують національну безпеку України у Г.П. Ситника є такі сфери, як політична, оборонна, економічна, гуманітарна, соціальна та біосфера (безпека природного середовища) [6, с.101].

Виходячи з проведеного теоретичного аналізу сутності і наповнення змісту національної безпеки, поділяємо позицію В.О. Глазова щодо складових національної безпеки, який виділяє «основні елементи структури національної безпеки: *державну* безпеку – поняття, що характеризує рівень захищеності держави від зовнішніх і внутрішніх загроз; *громадську* безпеку – поняття, виражене у рівні захищеності особистості і суспільства, переважно, від внутрішніх загроз; *техногенну* безпеку – рівень захищеності від загроз техногенного характеру; *екологічну* безпеку і захист від загроз стихійних лих; *економічну* безпеку; *енерге-*

тичну безпеку; *інформаційну* безпеку; *безпеку особистості*» [5, с.43].

Разом з тим, слід зауважити, що практично поза увагою сучасних дослідників залишається такий важливий в сьогоденні сегмент національної безпеки, як кібернетична безпека, оскільки все більшого розвитку набуває застосування цифровізації у всіх сферах діяльності державних інституцій, господарських і підприємницьких структур, громадського життя, яка наряду з практичною корисною складовою несе нові виклики, формує загрози та ризики. За даними Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) важливим напрямом забезпечення кібернетичної безпеки в Україні є налагодження та розвиток державно-приватного партнерства у цій сфері, що вимагає формування відповідних нормативно-правових та організаційних основ [9].

При належному охопленні складових національної безпеки відповідно до сфер їх формування, у наведених вище позиціях, разом з тим, відсутня така важлива складова національної безпеки, як продовольча безпека. Ця сфера є особливо актуальною не тільки для України, а й має глобальне значення. Нормативно-правову основу забезпечення продовольчої безпеки в нашій країні складають насамперед Конституція України, Закон України N4227-VI «Про продовольчу безпеку України» від 22 грудня 2011 р. [21], Закон України № 2145-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 р. [19], а також ряд інших законодавчих і нормативно-правових актів, що стоються продовольчої безпеки держави. При цьому на законодавчому рівні визначено, що «продовольча безпека – соціально-економічне та екологічне становище, за якого всі соціальні і демографічні групи населення стабільно та гарантовано забезпечені безпечним і якісним продовольством у необхідній кількості та асортименті, необхідних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення України», а «формування продовольчої безпеки – розроблення і реалізація комплексу заходів науково-методологічного, політико-правового, соціально-економічного, екологічного, інформаційно-комунікаційного та організаційного характеру, спрямованих на формування продовольчої безпеки держави» [21].

Названі сфери національної безпеки (державна, громадська, техногенна, екологічна, економічна, енергетична, продовольча, інформаційна, кібернетична) на основі взаємозв'язку і взаємозалежності, впливають одна на одну, що проявляється у життєдіяльності держави і суспільства. З цього приводу Г.П. Ситник відзначав: «так, не підлягає сумніву вплив економічної безпеки на оборонну та соціальну безпеку і навпаки. Це означає, що відсутність належного розуміння й відповідного консенсусу в суспільстві щодо формування пріоритетних національних інтересів, у будь-якій з сфер та адекватної реакції щодо протидії загрозам їх реалізації може призвести до зниження рівня безпеки в інших сферах. Тому не варто віддавати перевагу тій чи іншій сфері національної безпеки» [6, с.102].

Підсумовуючи розгляд змісту дефініцій національної безпеки і її складових розділяємо позицію, що «під національною безпекою слід розуміти стан та тенденції розвитку захищеності життєво важливих інтересів суспільства, держави, окремої особистості, а також всіх їх структур від зовнішніх та внутрішніх загроз» [25, с.578].

Таким чином, як видно із змісту, складових та характерних рис національної безпеки, забезпечення належного її рівня вимагає відповідних організаційних заходів та функціонування на постійній основі уповноважених інституцій, владних структур, спеціалізованих організацій, діяльність яких повинна регламентуватись установленими нормативно-правовими актами в межах відповідних рамкових умов. Вказане означає, що первинним в організації забезпечення необхідної національної безпеки вбачається адміністративно-правове регулювання, тобто національна безпека є об'єктом останнього. Одночасно узагальнено об'єктом самої національної безпеки є національні інтереси України. Саме ж за-

безпечення національної безпеки країни вимагає подальшого адміністративно-організаційного розподілу і формалізації сфер докладання зусиль в державі та суспільстві органами державної влади, з метою вироблення та реалізації комплексу заходів у захисті національних інтересів.

Висновки

1. Оскільки пріоритетом функціонування держави є забезпечення дотримання та відстоювання її національних інтересів, то будь-які дії внутрішнього чи зовнішнього походження, що спрямовуються на протидію національним інтересам розглядаються і повинні розглядатись як загрози національній безпеці. Категорії «національні інтереси» і «національна безпека» взаємопов'язані.

2. При формуванні організаційно-правових та інституційних механізмів забезпечення національної безпеки важливе значення має врахування конкретизації національних інтересів за функціональним призначенням, зокрема у таких сферах, як політика, економіка, збройні сили, наука і технології, правоохоронні органи, система інформаційного забезпечення, техногенні, екологічні і соціальні інституції та соціальні гарантії. Напрями організації діяльності відповідних владних і правоохоронних структур щодо забезпечення національної безпеки України повинні корелюватись з класифікацією національних інтересів.

3. Теорія державного управління повинна надавати практичній сфері діяльності чітке трактування категорії «національна безпека», оскільки на цій основі формуються механізми ефективного забезпечення відповідними державними структурами тих складових і сегментів, які формують національну безпеку України.

4. Первинним в організації забезпечення необхідної національної безпеки вбачається адміністративно-правове регулювання, тобто національна безпека є об'єктом останнього. Саме ж забезпечення національної безпеки країни вимагає подальшого адміністративно-організаційного розподілу і формалізації сфер докладання зусиль в державі та суспільстві органами державної влади, з метою вироблення та реалізації комплексу заходів у захисті національних інтересів.

Література

1. Ананьїн, В.О. Національна безпека держави в сучасних умовах : монографія / В.О. Ананьїн, О.В. Ананьїн, В.В. Горлинський, О.О. Пучков. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 345 с.

2. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В.О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.

3. Бантишев О.Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія / О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара. 2-е вид. К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2010. 168 с.

4. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. К.: НІСД, 2016. 528 с.

5. Глазов В.О. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники. *Політологія. Наукові праці.* Випуск 143. Том 155, 2011. с.44

6. Глобальна та національна безпека / авт. кол.:В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф.Смолянюк та ін. / за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.

7. Гончаренко О.М., Лисицин Е.М. Методологічні засади розробки нової редакції Концепції національної безпеки України. *Національна безпека*. 2001. Вип. 4. С. 6–7.

8. Гурковський М.П., Сидор М.Я. Поняття національної безпеки як адміністративно-правової категорії. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 2 (12), с.26-32.

9. Державно-приватне партнерство у сфері кібербезпеки: міжнародний досвід та можливості для України : аналіт. доп. / за заг. ред. Д. Дубова. К.: НІСД, 2018. – 84 с.

10. Забезпечення національної безпеки за основними напрямами життєдіяльності України: Ч. І / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.; за заг. ред. А. М. Кислого і М. П. Стрель-

бицького. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021, 304 с.

11. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : монографія / А. Б. Качинський. К.: НІСД, 2013. 104 с.

12. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

13. Лантінов Я.О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правої охорони. *Форум права*. 2011. № 1. 570–574 с. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf

14. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія / В. А. Ліпкан. К.: Текст, 2003. 600 с.

15. Ліпкан В.А. Національна безпека України. Кондор, 2008. 552 с.

16. Мотайло О.В. Система національної безпеки держави. *Актуальні питання у сфері державного управління*. Випуск 16, 2020, с.174. - DOI https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-16-28. - https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/16-2020/32.pdf

17. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія / Г. В. Новицький. К. :Інтертехнологія, 2008. 496 с.

18. Парахонський Б. О. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська; за заг. ред К. А. Кононенка : аналіт доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К. : НІСД, 2014. 48 с. (Сер. «Національна безпека», вип. 6).

19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Закон України № 2145-IX від 24 березня 2022 р. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-20

20. Про національну безпеку України. Закон України № 2469-VIII від 21 червня 2018 р. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

21. Про продовольчу безпеку України. Закон України N 4227-VI від 22 грудня 2011 р. – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2011_12_22/JF6GI01G.html

22. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика : монографія / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Хмельницький ; К.: Кондор, 2007. 616 с.

23. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. К. :НІСД, 2010. 288 с.

24. Сухонос, В. В. Державний механізм забезпечення національної безпеки: інституціонально-правова та технологічна парадигми: монографія. Суми :Університетська книга, 2019. 286 с.

25. Фліссак К.А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України: монографія. Тернопіль: Новий колір, 2016, 812 с.

References:

1. Ananyin V.O. (2021) Natzionalna bezpeka derzhavy v suchasnyh umovah [National security of the state in modern conditions]: monograph / V.O.Ananyin, O.V.Ananyin, V.V.Gorlynskyj, O.O.Puchkov. Kyiv: KPI named Igor Sikorsky. 345 p. [in Ukrainian]

2. Antonov V.O. (2017) Konstytutzijno-pravovi zasady natzionalnoji bezpeky Ukrajiny [Constitutional and legal foundations of national security of Ukraine: monograph] / V.O.Antonov, scientific edition Yu.S.Shemshuchenko. Kyiv, TALKOM. 576 p. [in Ukrainian]

3. Bantyshev O.F. (2010) Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny proty osnov natzionalnoju bezpeky Ukrajiny (problem kvalifikatziji) [Criminal liability for crimes against the foundations of national security of Ukraine (qualification problems)]: monograph / O.F.Bantyshev, O.V.Shamara 2nd ed. K., Scinetific-editional department of NA SB of Ukraine, 168 p. [in Ukrainian]

4. Vlasjuk O.S. (2016) Natzionalna bezpeka Ukrajiny: evoljutzija problem vnutrishnyoyi polityky: vybr. nauk. pratzi [National security of Ukraine: evolution of internal policy problems: selected scientific works] K. NISD, 528 p. [in Ukrainian]

5. Glazov V.O. (2011) Natzionalna bezpeka: sutnist, oznaky, kontzeptziya ta geopolitychni chynnyky [National Security: essence, features, concept and geopolitical factors.]

Politologiya. Naukovi pratzi. Vypusk 143. Tom 155, p. 44 [in Ukrainian]

6. Abramov V.I., Sytnyk G.P., V.F.Smolyanyuk (2016) Globalna ta natzionalna bezpeka [Global and national security] Kyiv, NADU, 784 p. [in Ukrainian]

7. Goncharenko O.M., Lysytzyn E.M. (2001) Metodologichni zasady rozrobky novoji redaktziji Kontzeptziji natzionalnoji bezpeky Ukrajiny [Methodological basics for the development of a new version of the Concept of national security of Ukraine] *Natzionalna bezpeka*. Vypusk 4, P. 6-7 [in Ukrainian]

8. Gurkovskyj M.P., Sydor M.Ya. (2021) Ponyattya natzionalnoji bezpeky yak administratyvno-pravovoji kategoriji [The concept of national security as an administrative and legal category.] *Socialno-pravovi studiji*, Vypusk 2 (12), P.26-32 [in Ukrainian]

9. Dubov D. (2018) Derzhavno-pryvatne partnerstvo u sferi kiberbezpeky: mizhnarodnyj dosvid ta mozhlyvosti dlya Ukrajiny: analitychna dopovid [Public-private partnership in cybersecurity: international experience and opportunities for Ukraine: analytical report] K., NISD, 84 p. [in Ukrainian]

10. V.A.Omelchuk, M.P.Strelbitskyj, S.G.Gordiyenko (2021) Zabezpechennya natzionalnoji bezpeky za osnovnymy napryamamy zhyttyediyalnosti Ukrajiny Chastyna 1[Ensuring national security in the main areas of life of Ukraine. Part 1] K., Mizhregionalna Akademiya Upravlinnya personalom. 304 p. [in Ukrainian]

11. Kachynskyj A.B. (2013) Indykatory natzionalnoji bezpeky: vyznachennya ta zastosuvannya jih transgranychnyh znachen: monografiya [National security indicators: definition and application of their limit values: monograph] K., NISD, 104 p.

12. Konstytutziya Ukrajiny [The Constitution of Ukraine] (1996) Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80 [in Ukrainian]

13. Lantinov Ya.O. (2011) Schchodo vyznachennya natzionalnoji bezpeky Ukrajiny yak objekta kryminalno-pravovoji okhorony [About the definition of national security of Ukraine as an object of criminal law protection] *Forum prava*. № 1, P. 570-574 Retrieved from: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf [in Ukrainian]

14. Lipkan V.A. (2003) Teoretychni osnovy ta elementy natzionalnoji bezpeky Ukrajiny: monographiya [Theoretical foundations and elements of national security of Ukraine: monograph]. K., Tekst, 600 p. [in Ukrainian]

15. Lipkan V.A. (2008) Natzionalna bezpeka Ukrajiny [National security of Ukraine] Kondor, 552 p. [in Ukrainian]

16. Motajlo O.V. (2020) Systemy natzionalnoji bezpeky derzhavy [The national security system of the state.] *Aktualni pytannya u sferi derzhavnogo upravlinnya*. Vypusk 16, p. 174 DOI https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-16-28. - Retrieved from: https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/16-2020/32.pdf [in Ukrainian]

17. Novytskyj G.V. (2008) Teoretyko-pravovi osnovy zabezpechennya natzionalnoji bezpeky Ukrajiny: monographiya [Theoretical and legal bases of ensuring national security of Ukraine: monograph] K.: Intertechnologiya, 496 p. [in Ukrainian]

18. Parahonskyj B.O., G.M.Yavorska (2014) Aktualni vyklyky ta zagrozy regionalnij bezpetzi: vysnovky dlya Ukrajinu: analitychna dopovid [Current challenges and threats to regional security: conclusions for Ukraine: analytical report.] K., NISD, 48 p. [in Ukrainian]

19. Pro vnesennya zmin do deyakyh zakonodavchyh aktiv Ukrajiny schchodo stvorennya umov dlya zabezpechennya prodovolchoji bezpeky v umovah voyennogo stanu. Zakon Ukrajinu [On amendments to certain legislative acts of Ukraine concerning the creation of conditions for ensuring food security under martial law. Law of Ukraine] № 2145-IX vid 24 Bereznya 2022 – Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-20 [in Ukrainian]

20. Pro natzionalnu bezpeku Ukrajiny. Zakon Ukrajinu [On the national security of Ukraine. Law of Ukraine] № 2469-VIII vid 21 chervnya 2018 – Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text [in Ukrainian]

21. Pro prodovolchu bezpeku Ukrajiny. Zakon Ukrajiny [On food security in Ukraine. Law of Ukraine N 4227-VI vid 22 grudnya 2011. – Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2011_12_22/JF6GI01G.html [in Ukrainian]

22. Sytnyk G.P., Olujko V.M., Vavrynchuk M.P. (2007) Natzionalna bezpeka Ukrajiny: teoriya i praktyka: monographiya [National security of Ukraine: theory and practice: monograph] Khmelnytskyj, Kyiv: Kondor, 616 p. [in Ukrainian]

23. Gorbulin V.P., Kachynskyj A.B. (2010) Strategichne planuvannya: vyrishennya problem natzionalnoji bezpeky. Monographiya [Strategic planning: solving national security problems. Monograph] K., NISD, 288 p. [in Ukrainian]

24. Sukhonos V.V. (2019) Derzhavnyj mechanism zabezpechennya natzionalnoji bezpeky: instytutzionalno-pravova ta technologichna paradygmy: monographiya [State mechanism for ensuring national security: institutional-legal and technological paradigms: monograph.] Sumy, Universytetska knyga, 286 p. [in Ukrainian]

25. Flissak K.A. (2016) Ekonomichna dyplomatiya u systemi zabezpechennya natzionalnyh interesiv Ukrajiny: monographiya [Economic diplomacy in the system of ensuring the national interests of Ukraine: monograph.] Ternopil, Novyj Kolir, 812 p. [in Ukrainian]

Serhiy Sukhovetsky

ATIONAL SECURITY AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

There are considered the content, interrelation and interdependence of the categories "national security" and "national interests", and the differences between the concepts of national and state security are highlighted. The article presents and analyzes the positions of domestic scientists and practitioners on updating the issues of effective defense of national interests. The emphasis is placed on the need to form appropriate mechanisms for implementing measures to ensure national security at various stages. National interests are classified according to various criteria in the context of effectively ensuring national security. Attention was drawn to the addition of the national security components to the categories "Food Security" and "cybersecurity". There are conclusions formulated regarding administrative and legal regulation as a primary link in the organization of ensuring the necessary national security.

Keywords: *national security, types and spheres of national security, national interests, administrative and legal regulation*.